

21/5/15

(i) Printed Pages : 4

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

3	5	6	1
---	---	---	---

Exam. Code :

5	1	1
---	---	---

M.Ed. (General) 2nd Semester
1045

CO1-EFS-II: EDUCATION AS A FIELD OF STUDY-II

(In all Mediums)

(Same for M.Ed. USOL 2nd Semester)

Paper-I

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :- Attempt five questions in all, Question Number IX is compulsory. All questions carry equal marks.

I. What is the Vedanta Philosophy of Shankar Acharya ? What are its implications for the present system of Education in our country ?

OR

II. Describe the role of the teacher according to Realism and Existentialism Philosophies.

III. Define the concept of Education according to Mahatma Gandhi. Critically analyse the educational thoughts of Mahatma Gandhi to strengthen the present system of education in our country.

OR

IV. "Actions speak louder than that of the words. Or how to make our Ideas Clear." Highlight this idea in the light of the Johan Dewey's Pragmatic Philosophy.

V. What is the role of Education in the democratic setup of the country ? How the principles of Democracy are applied to strengthen the Educational Practices in our country ?

OR

VI. What are the disparities in Education? Describe the role of multiple schooling system to remove these disparities.

VII. What is the meaning of Culture? How the culture is related to Education? Describe in detail.

OR

VIII. "Money does matter". Describe this statement in detail in the light of Economics of Education.

IX. Write short notes on the following:

- Sankhya School of Philosophy.
- School setting according to Swami Vivekananda.
- Importance of Secularism in Democratic Society.
- Cultural Lag.

(हिन्दी माध्यम)

Note :- Attempt five questions in all. Question Number IX. is compulsory. All questions carry equal marks.

I. संकराचार्य का वेदान्त दर्शन क्या है? हमारे देश में शिक्षा की वर्तमान व्यवस्था में इसके निहितार्थ क्या हैं?

अथवा

II. वास्तववाद और अस्तित्ववाद के दर्शनशास्त्रों के अनुसार अध्यात्म की भूमिका का वर्णन करो।

III. महात्मा गाँधी के अनुसार शिक्षा की अवधारणा को परिभाषित करो। हमारे देश में शिक्षा की वर्तमान व्यवस्था को सुदृढ़ बनाने के लिए महात्मा गाँधी के शैक्षिक विचारों का आलोचनात्मक विश्लेषण करो।

अथवा

IV. "काम शब्दों से उँचा बोलते हैं। अथवा अपने विचारों को स्पष्ट कैसे करना है।" जोहन ड्यूई के व्यवहारवादी दर्शन के संदर्भ में, इस विचार पर प्रकाश डालो।

V. देश के लोकतांत्रिक ढाँचे में शिक्षा की क्या भूमिका है? हमारे देश में शैक्षिक प्रणालियों को सुदृढ़ बनाने के लिए लोकतंत्र के सिद्धान्त कैसे लागू होते हैं?

अथवा

VI. शिक्षा में असमताएँ क्या हैं? इन असमताओं को दूर के लिए बहु-प्रयोजन स्कूल व्यवस्था की भूमिका का वर्णन करो।

VII. संस्कृति का क्या अर्थ है? संस्कृति को शिक्षा से कैसे संबंधित किया जाता है? सविस्तार वर्णन करो।

अथवा

VIII. "पैसे का महत्व है"। शिक्षा के अर्थशास्त्र के संदर्भ में इस कथन की विस्तृत व्याख्या करो।

IX. संक्षिप्त नोट लिखो :-

- दर्शन की साम्य संप्रदाय।
- स्वामी विवेकानंद के अनुसार स्कूल का पर्यावरण।
- लोकतांत्रिक समाज में धर्म-निरपेक्षता का महत्व।
- सांस्कृतिक पारवर्तता।

(पंजाबी अनुवाद)

Note :- Attempt five questions in all. Question Number IX. is compulsory. All questions carry equal marks.

I. ਸੰਕਰਆਚਾਰੀਆ ਦਾ ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਨਿਹਿਤ-ਅਰਥ ਕੀ ਹਨ?

ਜਾਂ

II. ਵਾਸਤਵਵਾਦ ਅਤੇ ਅਸਤਿਤਵਵਾਦ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

III. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

IV. "ਕੰਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੀ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ।" ਜੌਹਨ ਡਿਊਚੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰਾਤਮਕ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਉੱਪਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉ।

V. ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ? ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਵੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?

ਜਾਂ

VI. ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁ-ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਕੂਲ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

VII. ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ? ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

VIII. "ਪੈਸੇ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ।" ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

IX. ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ

(ਅ) ਸੁਆਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਸਕੂਲ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ

(ੲ) ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ

(ਸ) ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛੇੜੇਵਾਂ।